

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Havsul I AS
Postboks 1
0028 OSLO

Vår dato: 27.03.2020
Vår ref.: 200704080-130
Arkiv: 511
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Jørgen Kocbach Bølling
22959854/jboe@nve.no

Havsul I AS - Vedtak om utvidet frist for idriftsettelse for Havsul I

Norges vassdrags og energidirektorat (NVE) viser til søknad fra Havsul I AS av 25.06.2019 om endring av frist for idriftsettelse fra 31.12.2020 til 31.12.2025 for Havsul I vindkraftverk i Ålesund og Aukra kommuner (tidligere Sandøy og Aukra kommuner), Møre og Romsdal fylke.

NVE meddelte Havsul I vindkraftverk konsesjon 24.6.2008 for å bygge og drive et offshore vindkraftverk med total installert effekt på 350 MW i det som nå er Ålesund og Aukra kommune. Vedtaket ble påklaget, og OED opprettholdt NVEs vedtak i brev av 10.09.2009 med noen mindre endringer av nettilknytningen til anlegget.

Opprinnelig frist for idriftsettelse i konsesjon av 24.06.2008 (NVE ref. 200704080-37) var 01.06.2013. Denne fristen ble i vedtak av 12.03.2012 utvidet til 01.01.2020. Havsul I AS søker nå om å frist for idriftsettelse til 01.01.2025.

NVE har i brev av 06.08.2019 sendt søknaden på høring, med frist for merknader til 04.09.2019. Følgende fikk saken på høring; A/S Norske Shell, Aukra kommune, Fiskeridirektoratet Region Vest, Fmc Biopolymer AS, Fylkesmannen i Møre og Romsdal, Gassco AS, Istad Nett AS, Kystverket Midt-Norge, Miljødirektoratet, Møre og Romsdal fiskarlag, Møre og Romsdal fylkeskommune, Norges Kystfiskarlag, Omya Hustadmarmor A/S, Sandøy kommune, Statens vegvesen - Region midt og Statnett SF. Videre fikk følgende kopi av høringsbrevet; Fræna kommune, Haram kommune, Skodje kommune, Ørskog kommune og Ålesund kommune.

Høringen ble kunngjort i Norsk lysingsblad, Sunnmørsposten og Romsdal Budstikke 13.08.2019.

Innkomne merknader

NVE har mottatt 25 høringsuttalelser innen den fastsatte fristen. I vedlegg I finnes en sammenfatning av innkomne merknader.

Aukra kommune har ikke merknader til at det gis utvidet frist for idriftsettelse til 01.01.2025. Sandøy kommune anbefaler at Havsul I AS får utvidet frist for idriftsettelse som omsøkt. I vedlagte brev fra fylkesordfører og ordfører (Sandøy kommune) fremgår det at tiltaket vurderes å være et viktig tiltak for Møre og Romsdal. Det vil redusere kraftunderskuddet i regionen, gi store industrielle muligheter og gi betydelige bidrag i arbeidet mot klimaendringer. Ordfører oppgir at Sandøy kommune har lang erfaring

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9
7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 52-54
Capitolgården
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B
6800 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

med vindkraft på land, at dette har sikret energiforsyningen i øysamfunnet på en god måte i en årrekke, og at folket ikke ser på vindkraft som noe nytt og skremmende. Herøy kommune er svært bekymret for fuglebestanden på Runde, som til nå har vært truet hovedsakelig som følge av sviktende mattilgang. Kommunen mener at økt dødelighet som følge av kollisjoner kan være avgjørende for de mest truede artene. Fuglefjellet er en bærebjelke for turisme i kommunen, og et tomt fuglefjell vil gi store virkninger for regionen. Dette bes hensyntatt.

Flere høringsinstanser går imot søknaden om utvidet frist for idriftsettelse, og krever at konsesjonen trekkes tilbake. Mange høringsinstanser mener at tiltaket medfører et for høyt konfliktnivå, at virkninger av tiltaket vurderes som utilstrekkelig utredet og at dagens praksis med rask behandling av søknader om utvidet frist i vindkraftsaker er feil. Miljødirektoratet skriver at de mener Havsul I ikke bør få utvidet frist for idriftsettelse uten en ny realitetsbehandling og at forutsetningene for å gi konsesjon har endret seg siden konsesjonen ble gitt. De påpeker at kunnskapsgrunnlaget for konsesjonen er gammelt.

Kystverket skriver at de ikke har motforestillinger til at fristen for idriftsettelse utvides. De tar til etterretning at NVE også tidligere har gitt utvidet frist for idriftsetting. Kystverket minner om at utbyggingstiltak i sjøområdet også krever egen tillatelse etter havne- og farvannsloven. Dette gjelder plassering av vindturbiner, trafoer inkl. sjøkabler i internt nett og ilandføringskabler samt farvannsskilting og eventuelle endringer/ nyetablering av fyrlykter/navigasjonsinstallasjoner mm. I tillegg til utarbeidelse av detaljplan for plasseringer av de ulike tiltak i sjø, må tiltakshaver også utarbeide og sende Kystverket planforslag for hvordan navigasjonsoppmerkingen for området tenkes løst, både midlertidig og permanent. Planforslaget skal omfatte hvilke av de mange fyrlykter/lyssektorer som tenkes slettet eller endret for at sikker ferdsel skal kunne skje i skjærgården der tiltaket tenkes plassert.

Fylkesmannen i Møre og Romsdal skriver at tiltaket ligger både innenfor og utenfor grunnlinjen, og at de regner med at havenergiloven, som har virkeområde utenfor grunnlinjen, virker inn på behandlingen av søknaden. Fylkesmannen fraråder at Havsul 1 får forlenget frist for idriftsettelse, og begrunner dette med at konsekvensutredningen er over 10 år gammel og at flere av forutsetningene for at konsesjonen ble gitt i 2008 nå er endret. Dette knyttes blant annet til energiforsyningssituasjonen i regionen, som nå er endret som følge av etableringen av ny 420 kV fra Sogn til Ørskog i 2008. I tillegg er det bygd og vil bli bygd flere store vindkraftanlegg både i Sogn og Fjordane, Trøndelag og et mindre vindkraftverk på Haramsøy som vil øke regionens kraftproduksjon vesentlig. Fylkesmannen forventer at turbinene blir vesentlig høyere enn det som var aktuelt i 2008, og at dette kan få større virkninger for både landskap og trekkende fugl. På dette grunnlag mener de at det må gjennomføres nye konsekvensutredninger. Fylkesmannen påpeker at det nå er utviklet ny teknologi for å registrere fugletrekk, og fremhever NINA sin fugleradar, som de mener at må tas i bruk for å innhente bedre kunnskap om dette temaet.

Flere høringsinstanser hevder at Havsul I vil medføre store konflikter for både marine økosystemer og en rekke trekkende fuglearter, herunder vil viktige oppvekst- og gyteområder for fisk beslaglegges og påvirkes. Det hevdes videre at tiltaket også kan medføre forurensningsfare med utslipp av hydraulikk- og girolje, og være en signifikant kilde for utslipp av mikroplast i det marine miljø. Det hevdes også at store nettverk med undersjøiske kabler gir elektromagnetiske felt som er skadelig for flere arter, og at det ikke er gjennomført tilstrekkelig forskning om virkninger av elektromagnetiske felt på sjødyr og fisk.

Miljøvernforbundet (MF) skriver at bredspektret og lavfrekvent støy kan være skadelig for marine pattedyr, fisk og annet liv, og opplyser at det i dag ikke finnes tilstrekkelig forskning på bredspektret lyd, og infralyd spredt i vannsøylen for offshore vindkraftverk. De mener at forskning på Vibro Acoustic Disease / VAD (Dr. Mariana Alves-Pereira og Nuno A.A Castelo Branco) viser at vedvarende eksponering for sterk infralyd kan føre til dannelsen av en fortykket hjertehinne, bruskdannelser og

fortykket vev rundt blodårene, endringer i hjertefunksjon, lunger og nyrer. MF mener at det er grunn til å anta at de negative påvirkninger og helseeffekter for marine pattedyr ikke er mindre enn det som er dokumentert gjennom forskning på VAD i luft. Lyd i vann har både større rekkevidde og gjennomtrengingsevne enn i luft. Dette vil gi større og mer direkte påvirkninger på marine organismer enn det som gjelder for organismer i luft. MF mener og at støy kan påvirke fisks evne til kurtise.

Forum for natur og friluftsliv Møre og Romsdal (FNF) og Ålesund-Sunnmøre Turistforening skriver at de ikke finner en eneste grønn frivillig organisasjon på høringslisten, og at de mener at dette er et brudd på forvaltningslovens prinsipper om god saksforberedning, utredning, informasjonsplikt, medvirkning mm. FNF mener at NVE med dette prøver å omgå miljøorganisasjonene, og krever at dette tas opp i NVEs internkontroll på et prinsipielt grunnlag. De påpeker også at NVE ikke sendte søknaden om utsatt idriftsettelse fra 2012 på høring, og FNF vurderer det slik at søknaden nå må behandles som et helt nytt prosjekt. Konesjonen er fra 2008 og med konsekvensutredninger fra tidlig på 2000-tallet. Etter dette er det kommet ny informasjon om naturmangfold, vindkraftteknologi, nettilknytning sjøkabler mm. På dette grunnlag krever de en ny realitetsbehandling av søknaden om Havsul I vindkraftverk basert på nye konsekvensutredninger, og FNF ber om at det ikke meddeles ny utsatt friste for idriftsettelse.

Motvind Midtvest (MNV) skriver at fiskeressursene og gyteområdene på Mørkysten anses like viktige som Lofoten og Vesterålen. Dokumentasjon fra Havforskningsinstituttet var kjent, men utelatt ved klagebehandlingen av Havsul I i 2009. Forskningsprosjekter i tråd med tilrådingen fra Havforskningsinstituttet ble ikke gjennomført før OED fattet sitt vedtak, og er heller ikke gjennomført i ettertid. På dette grunnlag kreves det at Havforskningsinstituttets Rapport (nr.9/2008, revidert 11.august 2009) inntas i en vurdering og at Norges fremste ekspertise på marine økosystemer, fiskeressurser, gytevandring og gyteområder blir direkte involvert og får anledning til å gjennomføre egne forskningsprosjekter. MNV skriver at det ikke kan gis konsesjon dersom det ikke kan dokumenteres med troverdige forskningsresultater at fiskeressurser, gyteområder og reproduksjon i havet vil forbli upåvirket av vindkraftprosjekter.

Norsk Ornitologisk forening (NOF) skriver at de påklaget konsesjonsvedtaket for Havsul I i 2008, med begrunnelse i at det planlagte vindkraftverket ligger sentralt i en svært viktig trekk-korridor både for sjøfugl- og fastlandsfugl, og at kraftverket i stor grad vil ramme næringssøkende fugler fra Sør-Norges eneste store fuglefjell, Runde. NOF mener at vindkraftverket dekker et meget viktig fødesøksområde for sjø- og vannfugler, både i hekketid, under trekket og i vinterhalvåret. De påpeker at Havsul I vindkraftverk, sammen med konsesjonsgitte Haram vindkraftverk, vil dekke et tverrsnitt på ca. 10 kilometer av passasjen mellom åpent hav og fastlandsfjella (strandflatelandskapet) som har noe av det mest konsentrerte trekket av fugl langs norskekysten. På dette grunnlag mener de at Havsul I vindkraftverk bryter med det som internasjonalt har vært poengtert som det første og viktigste tiltaket for å unngå store, negative følger av vindkraftutbygging, nemlig å unngå samlokalisering med områder med stor verdi for, og stor aktivitet av fugl.

En rekke høringsinstanser mener at tiltaket vil gi store konflikter med visuell forurensning og samlet belastning med mange kystnære vindkraftanlegg langs store deler av kysten. Spesielt fremheves virkninger for reiseliv i denne sammenheng.

Konsesjonærs kommentarer til innkomne merknader

NVE har oversendt innkomne høringsuttalelser til Havsul I AS for kommentar. I det følgende er et kortfattet sammendrag av tiltakshavers kommentarer.

Marine økosystemer og fugl

Havsul I AS skriver at de ikke kan slutte seg til at det er grunnlag for å hevde at Havsul I vil medføre store konflikter for marine økosystemer og trekkende fugl. Det vises i denne sammenheng til forliggende studier fra eksisterende havvindkraftverk i Europa.

Når det gjelder VAD viser tiltakshaver til Australian and New Zealand Journal of Public Health hvor følgende fremkommer: *Google returned 24,700 hits for VAD and wind turbines. Thirty-five research papers on VAD were found, none reporting any association between VAD and wind turbines. Of the 35 papers, 34 had a first author from a single Portuguese research group. Seventy-four per cent of citations to these papers were self-citations by the group. Median self-citation rates in science are around 7%. Two unpublished case reports presented at conferences were found asserting that VAD was "irrefutably demonstrated" to be caused by wind turbines. The quality of these reports was abject. CONCLUSIONS: VAD has received virtually no scientific recognition beyond the group who coined and promoted the concept. There is no evidence of even rudimentary quality that vibroacoustic disease is associated with or caused by wind turbines.*

Tiltakshaver opplyser at det i perioden 2010-2013 ble gjort en omfattende kartlegging av sjøfugl og trekkfugl (se Larsen m.fl., 2013) samt marine arter (se Isaksen og Dahlgren, 2012) i planområdet i forbindelse med det godkjente overvåkningsprogrammet for tiltaket, jfr. NVEs vedtak av 13.03.2012. På dette grunnlag mener de at kunnskapsgrunnlaget som foreligger i dag er vesentlig bedre enn det som forelå når konsesjonsvedtaket ble fattet i 2008. Videre viser de til at det også foreligger ny forskning i andre land på mulige effekter av offshore vindkraft på disse artsgruppene (unnvikelseeffekter, kollisjonsrisiko m.m.), uten at de kan se at nyere forskningsresultater i vesentlig grad rokker ved de vurderingene og konklusjonene som ble gjort ifm. konsekvensutredningen for prosjektet fra 2006.

Tiltakshaver opplyser at de legger opp til en tett dialog med fiskerinæringen i forbindelse med utarbeidelse av detaljplaner, slik at deres interesser i området i størst mulig grad ivaretas når turbinpunkter og kabeltrasèer fastsettes og anleggsaktiviteten gjennomføres.

Når det gjelder innkomne merknader til virkninger for fisk, og da spesielt sild, foreslår tiltakshaver at overvåkningsprogrammet som ble startet opp av UniReasarch i 2011 utvides til også å inkludere virkninger av støy i anleggs- og driftsfasen for vandrende og gytende NVG-sild. Det påpekes at det allerede er samlet inn mye informasjon om forekomsten av sild, i tid og rom, gjennom de årlige NVG-toktene til Havforskningsinstituttet. Toktet i 2018 viste at planområdet for Havsul 1 kun i marginal grad ble benyttet til gyting. De årlige toktene i regi av Havforskningsinstituttet vil med andre ord kunne inngå som en viktig del av et fremtidig overvåkningsprogram for NVG-sild, og kan få overføringsverdi for fremtidige havvindprosjekter i Norge.

Når det gjelder konsekvenser for fiskebestander i driftsfasen viser tiltakshaver til en av Norges fremste eksperter på havvind, Thomas Dahlgren, følgende: *"Impact on pelagic species during the production phase is limited (Axenrot & Didrikas 2012). Available field studies of noise in the water from offshore wind turbine foundations suggest that levels are low and often masked by noise from natural sources such as waves and tidal induced noise (Yang et al. 2018) or noise from ship traffic (Sigraay & Andersson 2011)."*

På bakgrunn av foreliggende forskning mener tiltakshaver at det er lite som tilsier at Havsul I vil medføre vesentlige negative virkninger for fiskebestandene i driftsfasen.

Tiltakshaver opplyser at de avholdt et møte med Miljødirektoratet den 22. oktober 2019, for bl.a. å diskutere de oppfølgende undersøkelsene (overvåkningsprogrammene) for trekkfugl/sjøfugl og marin flora og fauna. Basert på dette møtet er det foreslått en justering/supplering av

miljøovervåkingsprogrammene med tanke på å kunne tette noen viktige kunnskapshull og bedre datagrunnlaget ifm. detaljprosjekteringen av vindkraftverket og implementering av avbøtende tiltak.

På ovenstående grunnlag legger tiltakshaver til grunn at søknaden om forlenget frist godkjennes med en forutsetning om at miljøovervåkingsprogrammet justeres/suppleres. Tiltakshaver legger opp til et tett samarbeid med bl.a. Miljødirektoratet, NINA og Havforskningsinstituttet med tanke på ytterligere detaljering og gjennomføring av overvåkingsprogrammene på sjøfugl/trekkfugl og marin flora og fauna inkl. NVG-sild.

Visuelle virkninger og reiseliv

Noen høringsinnspill påpeker at visuell påvirkning / «forurensning», og hevder det finnes undersøkelser som viser at dette kan få virkninger for reiselivet. Til dette bemerker tiltakshaver at Havsul I ligger 5,5 - 10 km ut i havet, og mener at det per i dag ikke finnes undersøkelser som kan fastslå at vindkraftverk medfører vesentlige virkninger for reiselivet. Tiltakshaver er heller ikke kjent med at det foreligger undersøkelser som tilsier høy risiko for forurensning ifm. offshore vindkraft, sammenlignet med den risikoen som en omfattende skipstrafikk langs kysten utgjør.

Når det gjelder kommentaren om skyggekast påpeker tiltakshaver at avstanden fra planområdet og inn til nærmeste bebyggelse på land er ca. 5,5 km på det korteste. På slike avstander vil rotorbladene dekke en så liten del av solskiven at skyggekast ikke er en relevant problemstilling. Oppdaterte støy- og skyggekastberegninger vil bli utarbeidet for endelig layout og inkludert i en miljø- transport og anleggsplan (MTA) og detaljplan for tiltaket.

NVEs vurdering

Vi vil i de følgende kun vurdere merknader som er relevante for vår forberedelse av vedtak om utsatt tidspunkt for idriftsettelse.

Rettsvirkning av en endelig konsesjon

NVE tolker flere av høringsinstansene dithen at konsesjonen meddelt Havsul I må undergis ny konsesjonsbehandling med oppdaterte konsekvensutredninger eller omgjøres. I denne sammenheng vil vi understreke at konsesjonen til Havsul I vindkraftverk er endelig, og har følgende kommentar til omgjøring av endelige forvaltningsvedtak:

NVE viser til at konsesjoner til vindkraftverk er enkeltvedtak som gir konsesjonæren en offentligrettslig rettighet til å etablere vindkraftproduksjon i det konsesjonsgitte planområdet. Etter at klagefrister for enkeltvedtak har løpt ut, er det snevre rammer for omgjøring av gyldige enkeltvedtak.

For det første kan gyldige forvaltningsvedtak omgjøres dersom endringen ikke er til skade for noen som vedtaket retter seg mot eller direkte tilgodeser. For det andre kan gyldige forvaltningsvedtak omgjøres til skade for en part dersom det skjer for å ivareta tungtveiende allmenne hensyn, som etter en samlet vurdering veier vesentlig tyngre enn de hensyn som taler imot. Hensynet til den som har fått en rettighet gjennom konsesjonen og innretter seg etter vedtakets innhold, veier normalt tyngre jo lenger tid det har gått siden vedtaket ble truffet.

Enkeltvedtak som er ugyldige kan omgjøres i noe større grad enn gyldige enkeltvedtak. Brudd på forvaltningslovens saksbehandlingsregler kan føre til ugyldighet, men et vedtak er likevel gyldig når det er grunn til å regne med at feilen ikke er bestemmende for vedtakets innhold. Hvis det viser seg at avgjørelsen er truffet på et feil eller ufullstendig grunnlag, vil dette kunne føre til at vedtaket blir ugyldig. På samme måte som for saksbehandlingsfeil, vil ugyldighet på dette grunnlag bare inntre hvis

det ikke er relativt klart at svikten i beslutningsgrunnlaget ikke kan ha hatt betydning for vedtakets innhold.

Det forhold at en eller flere interesser har endret mening om vindkraftverket siden konsesjonsvedtaket ble fattet, kan ikke alene begrunne omgjøring av gyldig gitte vindkraftkonsesjoner.

NVEs behandling av søknad om utsatt idriftsettelse av Havsul I

NVE viser til tidligere gjennomgang av historikk i saken, og konstaterer at dersom tiltaket skal kunne etableres trenger Havsul I AS ytterligere utsettelse av fristen for idriftsettelse, for bla. å detaljplanlegge prosjektet, herunder vurdere behov for eventuelle konsesjonsendringer, oppdatere kunnskapsgrunnlaget om virkninger for miljø og samfunnsinteresser, eventuelt supplere miljøoppfølgingsprogrammet og utarbeide plan for implementering av avbøtende tiltak, før arbeidet med tiltaket kan igangsettes.

Som nevnt over har konsesjonær endelig konsesjon og kan realisere Havsul I gitt at søknaden om fristforlengelse imøtekommes, og konsesjonens vilkår oppfylles. NVE har notert seg innspill som knyttes til alder på konsekvensutredning i saken og både krav om nye utredninger og påstander om at ny kunnskap er kommet om virkninger av offshore vindkraftverk. Ved eventuelt vedtak om fristforlengelse vil NVE vurdere om det bør fastsettes krav til oppdatering av kunnskapsgrunnlaget om virkninger for miljø og samfunn. Utredning av virkninger av eventuelle konsesjonsendringer som omsøkes skal gjennomføres i henhold til utredningsprogrammet som ble meddelt Havsul I. Dersom dette ikke er dekkende kan NVE fastsette nye utredningskrav i vår behandling av transport-, anleggs- og detaljplanen for tiltaket.

Oppdateringen av kunnskapsgrunnlaget dreier seg blant annet om kartlegging av fugletrekk, forekomst av sjøfugl i planområdet og undersøke om næringsøkende fugl fra Runde kan bli påvirket av Havsul I. I tillegg må kunnskapsgrunnlaget for marine arter oppdateres, sammen med andre relevante temaer.

Marine økosystemer og fugl

Når det gjelder mulige konflikter med marine økosystemer og trekkende fugl viser tiltakshaver til studier fra eksisterende offshore vindkraftverk i Europa, og at det i perioden 2010-2013 ble gjennomført omfattende kartlegging av sjøfugl, trekkfugl og marine arter i planområdet i henhold til det godkjente miljøovervåkingsprogrammet. NVE kan slutte seg til tiltakshavers vurdering av at forskningsprosjekter og konsekvensutredning av mange havvind-prosjektene som er etablert i Europa (ca. 20 GW) til nå ikke har dokumentert vesentlige virkninger for marine økosystemer og trekkende fugl.

Til tross for dette utredningsarbeidet mener NVE at miljøovervåkingsprogrammet bør suppleres med krav om bruk av radar for fugletrekk som går gjennom eller nær planområdet. Dette imøtekommer flere av høringsinstansene som er bekymret for virkningene for trekkende sjøfugl og fastlandsfugl. Videre bør det kartlegges forekomster av sjøfugl i plan- og et kontrollområde gjennom året, og merke utvalgte sjøfugl på Runde for å vurdere om planområdet for Havsul I kan påvirke hekkebestander på Runde.

Miljøovervåkingsprogrammet for marin flora og fauna bør etter NVEs vurdering også suppleres med en faglig vurdering av hvordan støy i anleggs- og driftsfasen kan påvirke vandrings- og gyteforholdene for arter, herunder NGV-sild. NVE legger til grunn at det også redegjøres for mulige virkninger av lavfrekvent lyd og infralyd i denne sammenheng. Supplering av miljøovervåkingsprogrammet vil styrke materialet fra tidligere forundersøkelser og slik øke verdien av etterundersøkelser i vurderingen av eventuelle effekter av tiltaket for fugl og NVG-sild. *Visuelle virkninger og reiseliv*

Flere høringsinstanser fremhever at visuelle virkninger kan medføre vesentlige virkninger for det kystnære landskapet, boligbebyggelse og reiseliv. Vi mener at dette er virkninger som ble avklart gjennom konsesjonsbehandlingen, men dersom detaljplanleggingen medfører vesentlige endringer av

prosjektet mht. antall og fysisk størrelse på turbinene kan det være aktuelt med nye visualiseringer og vurderinger av endrete virkninger for relevante temaer som skyggekast og støyvirkninger. I transport-, anleggs- og detaljplanene, som skal utarbeides når detaljplanarbeidet er ferdigstilt, vil slike temaer bli utredet og beskrevet i disse plandokumentene som skal godkjennes av NVE før arbeidet med utbygging av prosjektet eventuelt kan igangsettes.

Andre hensyn

Det er i høringsinnspill påpekt risiko for forurensningsfare fra havvindkraftverk. NVE slutter seg til tiltakshavers vurdering av at faren for forurensning fra havvindkraftverk er liten sammenlignet med den risikoen som en omfattende skipstrafikk langs kysten utgjør. Forurensningsfare fra havvindkraftverk har ikke vært vurdert som en så viktig problemstilling at det har medført undersøkelser i tilknytning til den omfattende utbyggingen som har skjedd i Europa. Faren for forurensning vil likevel være et selvstendig emne det må redegjøres for i detaljplanleggingen og beskrives i anleggs-, transport og detaljplanene som konsesjonær må utarbeide og som skal godkjennes av NVE før igangsetting av arbeid med tiltaket.

Når det gjelder blant annet FNF Møre og Romsdal sin påstand om at NVE har unnlatt å ta med miljøorganisasjonene på høringslisten, vil vi bemerke at de viktigste offentlige myndighetsorganer var på høringslisten og at søknaden fra Havsul I ble kunngjort i Norsk Lysningsblad, Sunnmørsposten og Romsdal Budstikke. NVE har mottatt 25 høringsinnspill til søknaden, hvorav 6 av merknadene er fra miljøorganisasjoner.

Flere av høringsinstansene hevder at forutsetningene for ny kraftproduksjon i Møre og Romsdal er vesentlig endret blant annet etter at 420 kV kraftledning fra Sogn til Ørskog ble etablert. Vi konstaterer at regionen fortsatt er en underskudds region og forutsetningen for ny produksjon er fortsatt til stede, jfr. Kraftsystemutredningen for Møre og Romsdal (2018) om fremtidig kraftbehov i regionen.

NVEs konklusjon og vedtak

NVE konstaterer at Havsul I har regionalpolitisk tilslutning, men møtt motstand fra enkeltpersoner, miljøforvaltning og miljøorganisasjoner. I vår vurdering av søknaden har vi vektlagt at vedtak om utsatt tidspunkt for idriftsettelse må følges opp med oppdatering av kunnskapsgrunnlaget utover undersøkelsene som er gjennomført som del av oppfølgingen av det vedtatte miljøovervåkningsprogrammet. Det er særlig behov for å utvide dette for trekkende fugl og undervanns støyvirkninger for fisk. Videre vil vi presisere at dialog og effektiv kommunikasjon med fiskerinæringen sikres i detaljplanleggingen av tiltaket frem mot vår behandling av anleggs-, transport- og detaljplanen for tiltaket. Dette er aktuelt også for andre berørte interesser og forutsetter at det utarbeides en plan for kommunikasjon med fiskerinæringen og andre relevante interesser som blir berørt av tiltaket.

Etter en samlet vurdering finner NVE at søknaden om utsatt idriftsettelse av Havsul I imøtekommes. Vi registrerer at det nå er investorinteresse for å realisere det første havvindprosjektet i Norge, og at det trengs tid til å detaljplanlegge prosjektet og forberede utforming av anleggs-, transport- og detaljplan for tiltaket. Planene vil bli sendt på bred høring før de eventuelt godkjennes av NVE. Vi forutsetter at tiltakshaver legger til grunn gjeldende veileder for utforming av MTA/detaljplan ved utarbeidelse av anleggsplan-, transport- og detaljplan, jfr. vilkår 3,4 og 11 i gjeldende konsesjon.

I medhold av energiloven §3-1 gir Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), under henvisning til søknad datert 25.06.2019, Havsul I AS utsatt frist for idriftsettelse av Havsul I vindkraftverk til 31.12.2025.

Tillatelsen til utsatt tidspunkt for idriftsettelse frem til 31.12.2025 forutsetter at følgende vilkår blir oppfylt:

Miljøovervåkingsprogrammet for sjøfugl og trekkende fugl

1. Konesjonær skal anvende radar til kartlegging av sesongtrekket av fugl før utarbeidelse av anleggs-, transport- og detaljplan (MTA). Hensikten er å få kunnskap om trekket langs denne delen av kysten (trekkintensitet, trekkhøyde, avstand fra kysten mm.). Ved oppstart av turbinmontasje skal radaren anvendes for å kartlegge sjøfuglenes arealbruk under utbygging og kartleggingen skal videreføres etter utbygging i minst 2 år.

Rapporteringen av resultatene fra radarundersøkelsen av trekket langs kysten skal omfatte en kortfattet vurdering av hvordan sesongtrekk berører Haramsøy. Det skal etableres dialog med konesjonæren for Haram vindkraftverk for å avklare hvordan en slik vurdering kan gjennomføres på en rasjonell og hensiktsmessig måte. Dersom partene ikke blir enige om en løsning skal saken oversendes NVE til avgjørelse.

2. Konesjonær skal gjennomføre kartlegging av forekomsten av sjøfugl i plan- og kontrollområdet gjennom året ved hjelp av høyoppløselige flybilder med automatiserte analyser av disse. Kunnskap fra denne kartleggingen skal benyttes ved utarbeidelsen av MTA.
3. Konesjonær skal merke utvalgte arter av sjøfugl på Runde med lyslogger for å vurdere om planområdet for Havsul I kan påvirke hekkebestander på Runde.

Overvåkningsprogrammet for marin fauna

4. Konesjonær skal gjennomføre en undersøkelse av hvordan støyvirkninger i anleggs- og driftsfasen påvirker vandrings- og gyteforholdene for viktige marine arter, herunder NGV-sild. Det skal kortfattet redegjøres for mulige virkninger av lavfrekvent lyd og infralyd.

Undersøkelsene som skal gjennomføres i pkt. 1-4 over skal igangsettes i god tid før utarbeidelse av MTA. Det forutsettes at resultatene av undersøkelsene benyttes i detaljplanleggingen av vindkraftverket og ved implementering av avbøtende tiltak.

Tiltakshaver skal innen oppstart av undersøkelsene oversende NVE en detaljert beskrivelse av hvordan hver av dem skal gjennomføres, herunder hvor radar skal plasseres i de ulike fasene (pkt.1), og hvor mange utvalgte fuglearter på Runde som planlegges merket (pkt.3). Det skal redegjøres for hvilken varighet hver av undersøkelser planlegges for og hvilke som skal videreføres i anleggsperioden og antall sesonger/år i driftsperioden. Kostnader knyttet til planlegging og gjennomføring av hver av undersøkelsene skal estimeres så nøyaktig som mulig. Konesjonær skal opplyses om hvilke fagmiljøer det skal samarbeides med ved planlegging av undersøkelsene og hvem som skal gjennomføre dem.

Konesjonær skal redegjøre for hvordan NVE mest hensiktsmessig kan bli orientert om resultatene fra de ulike undersøkelsene. Vi forutsetter at årlig status og resultat-rapportering blir oversendt innen 1.oktober inntil undersøkelsene er avsluttet.

Klageadgang

Vedtaket kan påklages til Olje- og energidepartementet innen tre uker fra det tidspunktet underretningen kom frem eller klageren fikk eller burde ha skaffet seg kjennskap til vedtakene, jf. forvaltningsloven kap. VI. Parter (grunneiere, rettighetshaver og konesjonssøker) og andre med rettslig klageinteresse (andre med spesielt nær rettslig, økonomisk eller faktisk tilknytning til saken og organisasjoner som representerer berørte interesser) har rett til å klage på vedtakene. Å avgi høringsuttalelse eller på annen måte bli orientert om saken gir ikke i seg selv gir klagerett på vedtakene.

En klage skal være skriftlig, stiles til Olje- og energidepartementet og sendes inn til NVE. Den bør inneholde en begrunnelse og opplysninger som gjør det mulig for NVE å avgjøre om klageren har klagerett. Etter forvaltningsloven skal NVE vurdere klagen og forberede saken før den sendes til Olje- og energidepartementet. Vi foretrekker at klager sendes til vår sentrale e-postadresse; post@nve.no.

Med hilsen

Rune Flatby
direktør

Arne Olsen
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Vedlegg: Sammenfatning av innkomne merknader

Kopi til:

A/S Norske Shell
Aukra kommune
BKK AS
FISKEBÅT
Fiskeridirektoratet Region Vest
Fmc Biopolymer AS
Forum for natur og friluftsliv Møre og Romsdal
Fylkesmannen i Møre og Romsdal
Gassco AS v/Mona Beate S. Larsen
Hallvard Slettevoll Stopp Rasering av Kysten
HENNING SANDØY
Herøy kommune (Møre og Romsdal)
HUSTADVIKA KOMMUNE
ISTAD NETT AS
John Ivar John Ivar Myklebust
Kystverket
Kystverket Midt-Norge
MILJØDIREKTORATET
Møre og Romsdal fiskarlag
Møre og Romsdal fiskarlag
Møre og Romsdal fylkeskommune
Naturvernforbundet i Møre og Romsdal
Norges Kystfiskarlag
Norges Miljøvernforbund
Norsk Ornitologisk Forening

Omya Hustadmarmor A/S
RUNDE MOT HAVSUL 1 VINDKRAFT
Sigrid Johanne Lomeland
SIGRUN ANITA LANGVA
STATENS VEGVESEN
Statnett SF
ØYVIND SELJELID
ÅLESUND KOMMUNE
Ålesund-Sunnmøre Turistforening

Vedlegg I: Sammenfatning av innkomne merknader

Norges Miljøvernforbund (MF) skriver i brev av 16.09.2019 at de går imot søknaden om utvidet frist for idriftsettelse, og de krever at alle konsesjoner og tillatelser trekkes tilbake. MF legger til grunn et høyt konfliktnivå, og at virkninger av tiltaket vurderes som utilstrekkelig utredet. De mener at dagens praksis tilknyttet rask behandling av søknader om utvidet frist i vindkraftsaker generelt er gal, og krever at alle søknader om forlengelse av frister behandles på selvstendig grunnlag. Når det gjelder dette prosjektet mener de at Havsul I vil medføre store konflikter for marine økosystemer og store konflikter for trekktrutene for en rekke fuglearter. Videre mener de at viktige oppvekst -og gyteområder for fisk beslaglegges og påvirkes. Tiltaket vil også medføre forurensningsfare med utslipp av hydraulikk- og girolje og være en signifikant kilde for utslipp av mikroplast i det marine miljø. Det vil også gi store konflikter med visuell forurensning og stor samlet belastning med mange kystnære vindkraftanlegg langs store deler av kysten. Virkninger for reiseliv fremheves i denne sammenheng. Videre skriver de at store nettverk med undersjøiske kabler gir elektromagnetiske felt skadelig for flere arter, og at det ikke er tilgjengelige samlede eller utilstrekkelige forskningsdata på effekten av elektromagnetiske forstyrrelser på sjødyr og fisk. MF mener at tiden for vindkraft er forbi, og at det finnes gode alternativ, som bruk av varme i allerede eksisterende borebrønner tilknyttet eksisterende plattformer i Nordsjøen.

MF hevder at bredspektret og lavfrekvent støy kan være skadelig for marine pattedyr, fisk og annet liv, og opplyser at det i dag ikke finnes anvendt forskning på bredspektret lyd, og infralyd spredt i vannsøylen for offshore vindkraftverk i norske farvann. Forskning på Vibro Acoustic Disease /VAD (Dr. Mariana Alves-Pereira og Nuno A.A Castelo Branco) viser at vedvarende eksponering for sterk infralyd kan føre til dannelse av en fortykket hjertehinne, bruskdannelser og fortykket vev rundt blodårene, endringer i hjertefunksjon, lunger og nyrer. Støy i infralydområdet (ikke hørbart) kan bl.a føre til angst. MF mener at det er grunn til å anta at de negative påvirkninger og helseeffekter for marine pattedyr ikke er mindre enn det som er dokumentert gjennom forskning på VAD i luft. Det samme vil også kunne være gjeldende for andre marine skapninger som bl.a fisk og skalldyr. Lyd i vann har både større rekkevidde og gjennomtrengingsevne enn i luft da vannet ikke komprimeres på samme måte som i luft. Dette vil gi større og mer direkte påvirkninger på marine organismer enn det som gjelder for organismer i luft. MF mener og at støy kan påvirke fisks evne til kurtise.

MF skriver at belastning på fuglepopulasjoner er et stort problem der Havsul 1 er tenkt plassert midt i trekkrutene, og at utredninger av virkninger for fugl er mangelfulle. Samlet belastning med landbaserte vindkraftverk fremheves i denne sammenheng. Rett syd for Havsul 1 ligger konsesjonsgitte Haram vindkraftverk på Haramsøya. Like nord for Havsul kommer anleggene på Smøla, Hitra, Frøya, Fosen og en rekke andre vindkraftanlegg i Trøndelag. Sørøst langs vestlandskysten ligger anleggene flere steder på rekke og rad midt i trekkrutene. Flere av disse anleggene er gitt konsesjon, men ikke bygget, slik at de endelige konsekvensene er ukjente. Samlet belastning for flere fuglearter kan se ut til å bli større enn bæreevnen til enkelte populasjoner. I Smøla vindkraftverk er minst 100 havørn blitt drept av vindturbiner siden anlegget ble startet. Havsul 1 vil tilsvarende kunne utgjøre en minst like stor trussel for havørnbestanden under næringssøk som på Smøla.

Sandøy kommune skriver i brev av 12.09.2019 at de anbefaler at Havsul I AS får utvidet frist for idriftsettelse som omsøkt. I vedlagte brev fra fylkesordfører og ordfører fremgår det at tiltaket vurderes å være et viktig tiltak for Møre og Romsdal. Det vil redusere kraftunderskuddet i regionen, gi store industrielle muligheter og gi betydelige bidrag i arbeidet mot klimaendringer. Ordfører oppgir at Sandøy kommune har lang erfaring med vindkraft på land, at dette har sikret energiforsyningen i øysamfunnet på en god måte i en årrekke, og at folket ikke ser på vindkraft som noe nytt og skremmende.

Forum for natur og friluftsliv Møre og Romsdal (FNF) skriver i brev av 19.09.2019 at de ikke finner en eneste grønn frivillig organisasjon på høringslisten, og at de mener at dette er et brudd på forvaltningslovens prinsipper om god saksforberedning, utredning, informasjonsplikt, medvirkning mm. FNF mener at NVE med dette prøver å omgå miljøorganisasjonene, og krever at dette tas opp i NVEs internkontroll på et prinsipielt grunnlag. NVE hørte ikke forlengingssøknaden fra 2012 i det hele tatt, og de vurderer det slik at søknaden nå må behandles som et helt nytt prosjekt. Konsesjonen er fra 2008, søknaden og underlag fra tidlige 200 tallet. Etter dette er det kommet mye ny informasjon om naturmangfold, vindkraftteknologi, nettilknytning sjøkabler mm. På dette grunnlag kreves de en ny realitetsbehandling av søknaden om Havsul I vindkraftverk basert på nye konsekvensutredninger, og FNF ber om at det ikke meddeles ny utsatt friste for idriftsettelse.

Ålesund-Sunnmøre Turistforening (ÅST) skriver i brev av 10.09.2019 at ingen miljø- eller friluftsansjoner står på NVEs adresseliste på høringen. De mener det er opplagt at det ligger til rette for en senere søknad om endring i konsesjonsvilkår og at adresselista burde involvert flere parter.

11 år har gått siden Havsul 1 fikk konsesjon første gangen, men lite er skjedd bortsett fra utvidelse av frister for idriftsettelse. Mye har skjedd med vindkraftverkene, men det har ikke blitt noe vesentlig bedre verken for landskap eller friluftsliv. Det som har skjedd er at vindkraft har blitt mer lønnsomt for utbygger, og at mange av konsesjonene er kjøpt opp av store utenlandske selskap. På de 11 årene har man fått mer kunnskap om virkninger av vindkraft på land, og ÅST mener at Havsul 1 vil ha negativ innvirkning på mulighet for både yrke- og fritidsfiske, og høyst sannsynlig fuglelivet i området.

ÅST reagerer på at det søkes om utvida frist først, og «eventuelle» endringer i konsesjon på et senere tidspunkt. Det eneste redelige hadde vært å søke om endring i konsesjon og forlengelse samtidig. Havsul I var et omstridt prosjekt i 2008, og mange av argumenta, bla. om strømforsyning til landsdelen, er ikke lenger reelle. De mener derfor at dette prosjektet skal avsluttes for godt 31. desember 2019. At vindkraftanlegg har fått økt lønnsomhet for utbygger de siste årene er ikke et argument som holder til å forlenge prosjekt som ikke er bærekraftige.

Stopp Raseringen av Kysten skriver i epost av 07.09.2019 at de slutter seg til uttalelsen som er fremmet av Motvind Nordvest 04.09.2019.

Motvind Nordvest (Tidligere Nei til Vindturbiner i Nordvest) (MNV) v/skriver i brev av 04.09.2019 at utvidet frist for idriftsettelse i realiteten en forlengelse av konsesjon, og at dette må avvises. Området hvor Havsul I er tenkt plassert, er del av det viktigste gyteområdet for sild, et av verdens største fiskeslag. Det samme området er også kjent som gyteområde for torsk, sei og hyse. Bærekraftig forvaltning basert på føre var prinsipper for våre enorme fiskeressurser må være selvsagt, og gjelde uten forbehold. Ivaretagelse og vern av gyteområdet til en av verdens største fiskeressurser må gå foran utbygging av vindturbiner. Med henvisninger til sitat fra NVEs direktør, Anders Skontoft og Ellen Hambro mener MNE at det ikke er fremlagt kunnskap om at vindkraft gir dokumenterte klimavirkninger. På dette grunnlag kreves varig vern av det omsøkte området for Havsul I.

MNV mener det er kritikkverdig av NVE at søknad om forlenget konsesjon/utsatt frist i 2012 ikke ble sendt ut på høring. Konsesjonen Havsul I fremstår å være et rent spekulasjonsobjekt, initiert av personer i Havgul AS (2005), videresolgt til Vestavind AS, hvor vi så finner igjen samme aktør direkte involvert ved etablering EI Norway AS (potensiell kjøper og eiet av Enbridge Inc.) i 2018.

MNV mener at prosjektets lokalisering i viktige gyteområder for sild, torsk, sei og hyse alene er nok til at det bør skrinlegges. Dette begrunnes med følgende fra Havforskingsinstituttets rapport Marinøkologiske ringvirkninger av vindmølleparker til havs. «*Lavfrekvente lydkomponenter fra vindturbiner vil imidlertid i seg selv kunne maskere fiskens akustiske kommunikasjon og orienteringssignaler. Slike effekter kan*

spesielt ha negativ betydning for vandrende fiskearter til og gjennom de omsøkte områdene. Her må spesielt nevnes sild, hyse, sei og torsk på vandring mot de kjente gytefelt på Møre». «Disse artene er ikke bare viktige for kystøkosystemet, men er også nøkkelarter i de store oseaniske økosystemer. Konsekvensen av å påvirke deres gytesuksess kan derfor bli formidabel».

MNV minner om NVEs avslag på et tilsvarende prosjekt på Siragrunnen i 2015, og stiller spørsmål til hvorfor NVE skal vurdere virkningene av Havsul I annerledes. Videre minner de om en dom i den svenske miljødomstolen, der en konsesjon til et offshore vindkraftverk ble opphevet, som følge av at anlegget delvis ville bli plassert i et gyteområde for en truet torskestamme. Vindkraftanleggs påvirkning av torskens gytemønster er ikke kjent. Da utbyggeren ikke kunne vise at det ikke finnes noen risiko for at vindkraftanlegget ville utrydde torskestammen, ble det bestemt at føre-var prinsippet skulle gjelde. At noe annet skal gjelde i Norge for norske fiskeressurser mener det at vil være fullstendig uforståelig.

Ettersom konsesjonen er gitt for 11 år siden kreves en ny konsesjonsbehandling med ny høringsrunde. I denne sammenheng fremheves FNs Naturpanels rapport av 06.05.2019, der det dokumenteres økende kollaps i verdens økosystemer. Videre påpekes Fylkesmannen Vestlandets radarundersøkelser av 19.08.2019 tilknytte klage på Lutelandet vindkraftverk. MNV krever at det gjennomføres tilsvarende radarundersøkelser av fugletrekket langs denne delen av kysten. Radarundersøkelsen kan tidligst gjennomføres ved vårtrekket 2020 og både kommende års vår- og høsttrekk må som et minimum kartlegges før videre behandling av konsesjonssaken. I tillegg krever de at det gjennomføres en tilsvarende radarkartlegging av lokale og regionale migrasjoner av fugl minimum gjennom kommende høst, vinter og vår.

Fiskeressursene og gyteområdene på Møre-kysten anses like viktige som Lofoten og Vesterålen. Dokumentasjon fra Havforskningsinstituttet var kjent, men utelatt ved ankebehandling av Havsul I i 2009. Faglige og forsvarlige forskningsprosjekter i tråd med tilrådinger fra Havforskningsinstituttet ble ikke gjennomført før OED fattet sitt vedtak, og er heller ikke gjennomført i ettertid. På dette grunnlag kreves det at Havforskningsinstituttets Rapport (nr.9/2008, revidert 11.august 2009) inntas i en vurdering og at Norges fremste ekspertise på marine økosystemer, fiskeressurser, gytevandring og gyteområder blir direkte involvert og får anledning til å gjennomføre faglige og forsvarlige forskningsprosjekter. Dersom det ikke kan dokumenteres med troverdige forskningsresultater at fiskeressurser, gyteområder og reproduksjon i havet vil forbli upåvirket av vindkraftprosjekter, kan det ikke gis konsesjon.

Vindturbiner øker i størrelse lokalisert vår vestvendte kystlinje. Når solen står lavt på himmelen og ved solnedgang vil store roterende turbinblader medføre «skyggekast» mot beboelser/områder i øst, og lyssetting gi virkninger om natten. Dette mener de at vil gi virkninger for livskvalitet i berørte lokalsamfunn og for naturbasert reiseliv. Ved ny konsesjonsbehandling krever de at det blir foretatt en fullstendig og uhildet simulering og skyggekast for alle berørte/bebodde områder og for alle årstider.

Miljødirektoratet skriver i brev av 05. 09.2019 at de mener Havsul I ikke bør få utvidet frist for idriftsettelse uten en ny realitetsbehandling. Forutsetningene for å gi konsesjon har endret seg siden konsesjonen ble gitt. De påpeker at kunnskapsgrunnlaget for konsesjonen er gammelt. Konsekvensutredningene er fra tidlig 2000-tall. Kraftsituasjonen i regionen har endret seg, det bygges nå mye ny vindkraft i regionen. Sårbare og sensitive arter har hatt en ytterligere bestandsnedgang siden 2008. Miljødirektoratet påpeker at deler av planområdet omfattes nå av lov om fornybar energiproduksjon til havs fra 2010. Denne loven regulerer fornybar energiproduksjon utenfor grunnlinjen.

Miljødirektoratet påpeker at NVE i konsesjonsvedtaket for tiltaket viser til at mulige negative virkninger for miljø i hovedsak knyttet til fortregningsvirkninger for sjøfugl som overvintrer og bruker området til næringssøk og fjørfelling. Om dette skriver de at omfanget er usikkert og at det vil være avhengig av om

fugl vil tilpasse seg vindkraftverket etter anleggsperioden. Identifisering av viktige områder for sjøfugl i norske havområder (NINA rapport 1627 – 2018) viser at planområdet er viktig for en rekke sjøfugl som blant annet lomvi, lunde og krykkje. Disse bestandene har hatt en negativ utvikling siden konsesjonen ble gitt.

Olje og -energidepartement har nå på høring et forslag til nasjonal ramme for vindkraft på land. Selv om denne gjelder vindkraft på land, har deler av kunnskapsgrunnlaget relevans for Havsul I. Dette gjelder blant annet nabovirkninger, fugletrekk, flaggermus og landskapspåvirkninger. NVE har i brev av 11. april 2019 varslet at de ikke vil behandle nye meldinger eller søknader fram til den nasjonale rammen er fastsatt. Miljødirektoratet støtter denne vurderingen og legger til grunn at utvidet frist for idriftsettelse av Havsul I faller innenfor samme vurdering.

Havfiskeflåtens organisasjon fiskebåt (Fiskebåt) skriver i brev av 04.09.2019 at de er kritiske til en politikk der det indirekte åpnes for at konsesjonshavere skal kunne sitte på en tillatelse utover rimelig tid for iverksetting, samtidig som premissene bak opprinnelig løyve endres. Fiskebåt mener derfor at konsesjonen bør inndras og området gis en ny vurdering ut fra en samlet plan om utbygging av havvind. Fiskebåt viser til at det er sendt ut en høring fra Olje og Energidepartementet der problemkomplekset knyttet til utbygging av havvind drøftes. Fiskerinæringen har allerede etterlyst en samlet plan som gir en avveining mellom fiskeriene sin matproduksjon og utbygging av vindkraft for i hovedsak eksportformål.

Fiskebåt konstaterer at det nå er økende interesse for omfattende utbygging vindkraft i norske havområder. Allerede foreslåtte områder båndlegger svært store områder som ofte også er fiskefelt. Stort utbyggingsomfang vil med all sannsynlighet bety redusert produksjon av mat fra havet og større miljøtrykk i tilgjengelige fiskeområder. I dette tilfelle omfatter skissert utbygging viktige gyte- og fiskefelt for blant annet norsk vårgytende sild. Havforskningsinstituttet har tidligere uttalt seg kritisk til utbyggingen på grunn av negativ påvirkning for det biologiske miljøet. Fiskebåt stiller spørsmål til det fortsatt er et argument for utbyggingen knyttet til økt lokal/regional kapasitet av elektrisk kraft.

Naturvernforbundet i Møre og Romsdal (NMR) skriver i brev av 04.09.2019 at de bare fikk høre om søknaden ved en tilfeldighet, og at de mener at en lite kunngjort høring medfører økt konflikt i saken. De mener at saken er for dårlig belyst med tanke på tekniske løsninger, manglende oppdatering av virkninger for biologisk mangfold, herunder virkninger for fugl. Videre mener de at det må fremlegges en utredning av hvordan støy påvirker organismer i havet og at forutsetningene for å meddele konsesjon er endret. De ber også om at det fremlegges dokumentasjon på at prosjektet er lønnsomt. På dette grunnlaget bes det om at søknaden avslås, og at det eventuelt gjennomføres nye konsekvensutredninger dersom det blir aktuelt med en ny konsesjonsbehandling av tiltaket.

Øyvind Seljelid skriver i brev av 04.09.2019 at han mener at det ikke bør innvilges utsatt frist for idriftsettelse. Seljelid legger til grunn at gjeldende konsesjon har betydelige svakheter når det gjelder dimensjonering av størrelser på turbiner, kraftverkets effekt, antall enheter etc. Vindkraftverket er planlagt oppstilt i et kystnært havområde og kartlegging av natur- og miljøvirkninger vurderes som mangelfulle. På grunn av ny kunnskap og erfaring med utbygging og drift av Offshore vindkraftverk, samt ny kunnskap om tap av natur og naturmangfold og styrket forsyningsikkerhet for elkraft i området mm, mener Seljelid at de er nødvendig å gjennomføre ny konsekvensutredning og behandle konsesjonen på nytt.

Møre og Romsdal Fiskarlag (MRF) skriver i brev av 02.09.2019 at deres høringsuttalelse fra 2006 fortsatt er gjeldende, og at dette bes vektlagt i vurderingen av fristutsettelse. Videre finner de det bekymringsfullt at konsesjonær ikke ser ut til å ha gjennomført pålagte utredninger av undersjøisk støy/infralyd påvirker vandring og gyteadferd for blant annet NVG sild. Derom det viser seg at vindturbinene medfører at silda ikke bruker gyteområdene på Møre som før, mener de at virkningene at

tiltaket kan bli store. NRF påpeker tiden som er gått siden konsesjonen ble medelt og mener at det vil være nødvendig med nye konsekvensutredninger og en ny behandling av saken. På dette grunnlag bes søknaden avslått.

Fylkesmannen i Møre og Romsdal skriver i brev av 02.09.2019 at tiltaket ligger både innenfor og utenfor grunnlinjen, og at de regner med at havenergiloven, som her virkeområde utenfor grunnlinjen virker inn på behandlingen av søknaden. Fylkesmannen fraråder at Havsul 1 får forlenget frist for idriftsettelse, og begrunner dette med at konsekvensutredningen er over 10 år gammel og at flere av forutsetningene for at konsesjonen ble gitt i 2008 nå er endret. Dette knyttes blant annet til energiforsyningssituasjonen i regionen. Etter 2008 har ny 420 kV fra Fardal i Sogne endret dette. I tillegg er det bygd og vil bli bygd flere store vindkraftanlegg både i Sogn og Fjordane, Trøndelag og et mindre vindkraftverk på Haramsøy som vil øke kraftproduksjonen regionens kraftproduksjon vesentlig. Fylkesmannen regner for øvrig med at turbinene blir vesentlig høyere enn det som var vanlig i 2008, og at dette kan få større virkninger for både landskap og fugletrekk. På dette grunnlag mener det at det må gjennomføres nye konsekvensutredninger. Det er utviklet ny teknologi for å registrere fugletrekk ved bruk av NINA sin fugleradar, som må tas i bruk for å innhente bedre kunnskap om dette temaet.

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) skriver i brev av 01.09.2019 at de mener at konsesjonen ikke burde vært gitt og argumentasjonen for dette er styrket etter at konsesjonen ble gitt. På det grunnlag kan de ikke se noe grunnlag for å gi utvidet frist for idriftsettelse som omsøkt. Videre skriver de at gjentatte utsettelser representerer en uthuling av konsesjonsprosessen og de hensynene den skal sikre. NOF påpeker at Olje- og energidepartementet foreslår å åpne områder for fornybar energiproduksjon til havs etter havenergilova, med tre konkrete forslag til områder. Utgangspunktet for forslaget er NVEs egen strategiske konsekvensutredning fra 2012, altså en mer overordnet og ansvarlig tilnærming til arealforvaltning enn den som ligger bak forslaget om å bygge vindkraftverk ved Havsul I-feltet. En strategisk konsekvensutredning kan være et nyttig redskap for god forvaltningsskikk, der identifisering av lavkonfliktområder for naturmangfold vil måtte være et sentralt mål. Etter NOFs mening må konsesjonene som er gitt utenfor de havområdene man peker ut som best egnet for havvind, der overordnede miljøhensyn er innarbeidet, trekkes tilbake, og/eller ikke få utsatt igangsettelsesfrist. Inngrep av denne størrelsesordenen må inngå i overordnede planer, der ulike interesser er vektet og hensyntatt, samtidig som man har en grundig vurdering på den samlede belastningen for naturmangfoldet.

NOF påklaget konsesjonsvedtaket for Havsul I tilbake i 2008, med begrunnelse i at det planlagte vindkraftverket ligger midt i en svært viktig trekk-korridor både for sjøfugl- og fastlandsfugl, men også at kraftverket i stor grad vil ramme næringssøkende fugler fra Sør-Norges eneste store fuglefjell, Runde. NOF mener at vindkraftverket dekker et område som til alle tider har vært et meget viktig fødesøksområde for sjø- og vannfugler, både i hekketid, under trekket og i vinterhalvåret. Det dekker viktige deler av det som tradisjonelt har vært den viktigste fødesøkssektoren for sjøfugl fra fuglefjellet på Runde. Havsul I vindkraftverk vil, sammen med konsesjonsgitte Haram vindkraftverk, dekke et tverrsnitt på ca. 10 kilometer av den passasjen mellom åpent hav og fastlandsfjella (strandflatelandskapet) som har noe av det mest konsentrerte trekket av fugl langs norskekysten. Havsul I vindkraftverk bryter med det som internasjonalt har vært poengtert som det første og viktigste tiltaket for å unngå store, negative følger av vindkraftutbygging, nemlig å unngå samlokalisering med områder med stor verdi for, og stor aktivitet av, fugl.

NOF har i sin høringsuttalelse gjennomgått hovedpunktene i tidligere begrunnelse for hvorfor Havsul I ikke skulle ha vært meddelt konsesjon. Dette er også supert med ny kunnskap. Temaene som belyses er virkninger for fugletrekk, virkninger for sjøfugler og spesielt sjøfugler tilknyttet fuglefjellet på Runde. De mener at dagens kunnskap om hvordan sjøfugler påvirkes av havvind langs kysten av

Nordsjølandene finnes først og fremst for bunnfaste installasjoner nært kysten, og ikke i åpent hav. Konsekvensene for naturmangfoldet ved storstilt utbygging av havvind er altså i stor grad ennå ukjent. Dette tilfredsstiller etter deres vurdering ikke krav i nml § 8. Manglende kunnskap bør her føre til at det legges større vekt på føre-var prinsippet i naturmangfoldloven, nml § 9. NOF viser til erfaringer med fugledød fra Smøla vindkraftverk, og mener at konsesjonen står i kontrast til Bern og Bonn-konsesjonenes innhold og anbefalinger rundt vindkraft. Deres innspill til både utredninger, konsesjonsavgjørelse, og klagebehandling er ikke hørt. På dette grunnlag bes søknaden avslått.

Henning Sandøy skriver i brev av 31.08.2019 at de som nærmeste nabo til dette prosjektet hele tiden har vært imot tiltaket. Dette vil etter deres mening rasere store områder med fri natur og være visuell forsøpling av kysten. Sandøy mener at det på det nåværende tidspunkt er feil å forlenge den omsøkte fristutvidelsen, da utviklingen nå går raskt i retning av flytende installasjoner til havs. De stiller spørsmål til hvorvidt regionen trenger mer kraft, påpeker økende motstand mot vindkraft og mener at tiltaket ikke har et tilstrekkelig miljøregnskap. På det grunnlag bes søknaden avslått.

Statnett SF skriver i brev av 26.08.2019 at de ikke har merknader til at det gis utvidet frist for idriftsettelse som omsøkt.

Kystverket skriver i brev av 22.08.2019 at de ikke motforestillinger til at fristen for idriftsettelse av ferdig anlegg utsettes. Kystverket tar til etterretning at NVE også tidligere har gitt utsatte frister for idriftsetting av ferdig anlegg og sluttidspunkt for konsesjonsperioden. De minner om at utbyggingstiltak i sjøområdet også krever egen tillatelse etter havne og farvannsloven av Kystverket. Dette gjelder plassering av vindturbiner og trafoer inkl. sjøkabler i internt nett og ilandføringskabler samt farvannsskilting og eventuelle endringer/nyetablering av fyrlykter/navigasjonsinstallasjoner mm. I tillegg til utarbeidelse av detaljplan for plasseringer av de ulike tiltak i sjø, må tiltakshaver også utarbeide og sende til godkjenning planforslag for hvordan navigasjonsoppmerkingen for området tenkes løst, både midlertidig og permanent. Herunder hvilke av de mange fyrlykter/lyssektorer som tenkes slettet eller endret for at sikker ferdsel skal kunne skje i skjærgården der tiltaket tenkes plassert.

I KU-prosessen var det hele tiden en forutsetning at ferdsel og fiske/fangst skulle kunne skje innenfor utbyggingsområdet, og at endret navigasjonsoppmerking i området skal være gjennomførbart for å kunne tillate utbygging. Kartskissen som er lagt til grunn i forbindelsen med KU-prosessen synliggjør at flere av vindturbinene ikke kan plasseres som vist, basert på dagens navigasjonsoppmerking. NVE har i prosessen gitt tilbakemelding på at slik detaljprosjektering kan avvente til etter konsesjonsbehandlingen etter energiloven. Kystverket opplyser i denne sammenheng at de nå har utarbeidet plan for endring av all sektorbelysning langs norskekysten, totalt ca 1900 fyrlykter, som da vil endres til og følge anbefalingene til det internasjonale samarbeidet i IALA. Praktisk utførelse i felt er oppstartet i 2019 og skal gjennomføres i løpet av de neste 6 årene med de personell/materiellressursene som er disponible for oppdraget. Det vil neppe kunne skje store endringer av disse gjennomføringsplanene, som følge av enkelttiltak, uten at dette går ut over statsoppdraget.

Statens vegvesen skriver i brev av 23.08.2019 at de ikke har merknader til at det gis utvidet frist for idriftsettelse som omsøkt.

Aukra kommune v/formamannskapet har i møte av 19.08.2019 vedtatt at kommunen ikke har merknader til at det gis utvidet frist for idriftsettelse til 01.01.2025.

Rolf Espeland og Nils Petter Reither skriver i likelydende eposter av 14.08.2019 at de og tusen andre krever at alle konsesjoner som er meddelt trekkes tilbake eller vurderes på nytt. Han legger til grunn at vindkraft gir store virkninger for fugl og insekter, at støy er en belastning for mennesker og dyr,

mulighet for forurensing, adkomstveiers landskapsvirkninger, utenlandske eierinteresser, lite verdiskapning i Norge og eksport av strøm.

Sigrun Langva skriver i epost av 13.08.2019 at hun mener at det ikke bør gis utsatt frist for idriftsettelse. Langva legger til grunn at norsk natur er umistelig, og at hun mener at det er galt å ødelegge den med etablering av kraftverk.

Innspill fremlagt etter fastsatt frist for merknader

NVE har mottatt en rekke innspill etter fristen for merknader. Disse sammenfattes kortere enn de som er fremlagt innen fristen.

Sigrid Johanne Lomeland skriver i epost av 01.10.2019 at hun er imot utbyggingen, først og fremst som følge av virkninger for fugl.

Kaja Runde har i epost av 25.11.2019 fremlagt informasjon om virkninger for fuglefjellet på Runde. Videre har hun i epost av 29.11.2019 fremlagt sin appell til NVE, som fremført ved NVE 28.11.2019, som omhandler samme tema.

NOF har i epost av 10.01.2020 fremlagt tilleggsinformasjon i saken. De påpeker at NOF i en rekke høringsinnspill til konsesjonssaker for vindkraft har lagt vekt på viktigheten av at vedtatte og etablerte verneområder ikke må bli skadelidende som følge av vindkraftutbygging, særlig med fokus på verneområder som rangeres høyt i verdi og funksjon og også er gitt internasjonal rang, f.eks. Ramsarområder. Gjennomgang av norske Emerald Network-områder viser at en rekke av dem er berørte av konsesjoner der det foregår prosesser rundt søknader om utsatt igangsettelsesfrist.

Det aktuelle konsesjonsområdet for Havsul 1 vil berøre fuglefjellet Runde *ramsarsite nr. 21642* gjennom å beslaglegge et sentralt næringssøksområde for denne kolonien, og som ett av de viktigste beiteområder for sjøender og sjøfugl utenfor hekketid og særlig viktig for Harøya våtmarkssystem *ramsarsite nr. 8063*.

Herøy kommune skriver i brev av 14.01.2020 at de er svært bekymret for fuglebestanden på Runde, som til nå har vært truet hovedsakelig som følge av sviktende mattilgang. Havsul I vil dekke et område som er viktig for mattilgangen, både under hekking, trekk og i vinterhalvåret. Kommunen mener at økt dødelighet som følge av kollisjoner kan være avgjørende for de mest truede artene. Fuglefjellet er en bærebjelke for turisme i kommunen, og et tomt fuglefjell vil gi store virkninger for regionen. Dette bes hensyntatt.